

Bibliografické citace dokumentů

V dnešní době se prakticky žádný studijní text neobejde bez přehledu informačních pramenů, ze kterých bylo při jeho tvorbě čerpáno, tedy tzv. **bibliografických citací**. Do nedávné doby byla jediným vodítkem pro jejich tvorbu dvojice norem ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2, jejichž text však nebyl zcela jednoznačný, a to především v oblasti elektronických informačních zdrojů (zvláště v on-line formě). Ten stav se změnil v roce 2011, kdy byla vydána nová verze normy ČSN ISO 690 (010197), (dále jen „norma“), která zapracovala 3. vydání mezinárodní normy ISO 690 (revize 2010).

Nová norma svým rozsahem pokrývá širokou škálu informačních pramenů – tištěných, elektronických, audiovizuálních, grafických, mapových i jiných, což lze jistě považovat za velký posun vpřed. Bohužel však ani jejímu textu se nevyhnuly chyby a problémy s nejednoznačností. Tato metodika proto vychází především z materiálů interpretujících danou normu našimi předními odborníky na oblast bibliografických citací, nicméně v některých detailech užívá vlastní formu interpretace (z důvodu zachování dlouhodobě zažitých postupů). To však je zcela v souladu s danou normou – ostatně i v jejím úvodu (Anon, 2011, s. 7) se výslovně uvádí, že norma nepředepisuje konkrétní styl odkazu nebo citace a použité příklady nejsou předepisující, pokud jde o styl a interpunkci (stejný styl je však pochopitelně nutno užívat v celém textu). Metodika také v žádném případě nemá ambice stát se vyčerpávajícím výkladem všech aspektů normy ČSN ISO 690 (010197). Právě naopak – jejím smyslem je nabídnout krátký souhrn modelů nejpoužívanějších citací (včetně elektronických zdrojů) sloužících jako stručná referenční příručka pro jejich rychlé a snadné použití.

Předkládané modely citací jsou založeny na kombinaci řady údajů (polí) v závislosti na typu citovaného díla. Vzhledem k faktu, že tvůrci studijních opor jsou zkušenými autory vědeckých a výukových prací, obsahuje níže uváděný seznam používaných polí pouze jejich velmi stručný popis a některé příklady (uváděné jiným typem písma). V případě potřeby je nicméně možno příslušnou podrobnou charakteristiku nalézt přímo v normě, resp. v pracích Biernátové se Skůpou (2011) či Firstové (2011). Totéž se týká speciálních druhů citací, např. grafických děl, audiovizuálních materiálů, map apod.

Seznam používaných polí

- **Tvůrce:**
 - autor, resp. autoři díla, příp. organizace (korporace);
 - příjmení se uvádí velkými písmeny, křestní jméno zpravidla jen iniciálou;
 - u více než tří autorů se uvádí jen první (či zvýrazněné) jméno se zkratkou „et al.“ („aj.“, tj. a jiní);
 - do počtu tří jmen lze použít na jejich oddělení čárky, resp. spojku „a“, nicméně lepším a přehlednějším řešením je použití středníků;
 - je-li tvůrcem organizace, uvádí se rovněž velkými písmeny; pokud je použita zkratka, je třeba do hranaté závorky uvést plný název (netýká se obecně známých zkratk typu UNESCO, NATO apod.);
 - pokud je tvůrcem určité oddělení nebo složka organizace, je třeba název instituce uvést jako první a velkými písmeny, ostatní text pak již standardně;

- př.: NOVÁK, J. | SVOBODA, P.; DVOŘÁK, K. | SMITH, G. et al. | UNICEF | MU [Muzeum umění] | UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI. Pedagogická fakulta. Ústav speciálněpedagogických studií.
- **Informace o názvu (podnázvu, vedlejším názvu):**
 - *název díla* (monografie, resp. obdobný dokument);
 - *název zdrojového dokumentu* (monografie, sborník, webové sídlo atd.);
 - *název stránky* (webová stránka);
 - v případě existence podnázvu je tento doplněn za název a oddělen dvojtečkou;
 - název se uvádí v souladu s citovaným zdrojem (tj. např. u cizojazyčných děl v originálním jazyce);
 - dlouhý název lze zkrátit nahrazením vynechaných slov výpustkem (...);
 - nejasný název je možno vysvětlit v rámci hranatých závorek, stejným způsobem lze uvést chybějící nebo odlišný, avšak obecně zažitý název, příp. překlad (tyto údaje spolu s podnázvem tvoří tzv. vedlejší název, pro přehlednost je však v citačních modelech podnázvů uváděn samostatně);
 - název s podnázvem jsou zvýrazněny *kurzívou* (netýká se údajů v hranatých závorkách);
 - př.: *Plazi: Suchozemské želvy* | *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války* [Švejk] | *The Godfather* [Kmotr]
- **Typ média:**
 - údaj o typu nosiče, mimo tištěných dokumentů je povinný, uvádí se v hranatých závorkách;
 - Př.: [online] | [CD] | [DVD] | [Blue-ray disk].
- **Vedlejší tvůrce:**
 - osoba (organizace) mající podíl na tvorbě daného díla – překladatel, editor, ilustrátor apod.;
 - Uvozuje se slovesem vyjadřujícím příslušnou činnost (roli);
 - příjmení se uvádí až za jménem a velkými písmeny;
 - editory (zpracovatele, redaktory apod.) umožňuje norma uvádět i na pozici tvůrce (tj. na začátku bibliografické citace), avšak pouze v případě, že jsou uvedeni na významném místě dokumentu (tj. zpravidla na titulní straně). Za jejich jména se pak do závorky připojuje zkratka příslušné role, např. ed.;
 - př.: Přeložil Jan NOVÁK | Ilustroval Ivan SVOBODA | Sestavila Petra KRÁTKÁ.
- **Vydání:**
 - zpravidla číslo vydání, eventuálně s dodatkem (rozšířené, zkrácené apod.);
 - povinné v případě, že se nejedná o 1. vydání;
 - u cizojazyčných děl uváděno v originálním jazyce;
 - u informačních pramenů, které mohou být aktualizovány, měněny či nahrazovány (např. elektronické zdroje) se uvádí číslo verze;
 - př.: 2. vyd. | 3. rozšířené vyd. | 4. dopl. vyd. | 5th edition | Verze 3 | Version 1.1.
- **Místo vydání:**
 - u více míst vydání lze uvést první z nich, příp. místo typograficky zvýrazněné;
 - u cizích míst uváděno v originálním jazyce;
 - v případě nejednoznačnosti je možno uvést do závorky upřesňující údaj;
 - není-li v dokumentu uvedeno, avšak známe ho z jiných zdrojů, lze použít hranaté závorky;
 - př.: Olomouc | Carlsbad (USA) | [Košice].
- **Nakladatel:**
 - oddělen od místa vydání dvojtečkou (před ní se nevkládá mezera!);
 - u cizojazyčných děl uváděn v originálním jazyce;

- nejkratší rozpoznatelná podoba (možno vynechat zkratky právní formy, např. s.r.o., Inc., Ltd. apod. a jiné dodatky, např. Publishing, nikoli však „Press“);
- není-li v dokumentu uveden, avšak známe ho z jiných zdrojů, lze použít hranaté závorky;
- př.: Grada | [Univerzita Palackého v Olomouci].
- **Časový údaj:**
 - *rok vydání* (monografie, sborník apod.);
 - *rozsah dat* (periodika a jiné vícedílné dokumenty):
 - počáteční a konečný údaj oddělen pomlčkou (pokud dokument stále vychází, uvádí se jen počáteční údaj s pomlčkou a mezerou), v bibliografické citaci obvykle tvoří součást s rozsahem díla (tj. číslováním a stránkováním) př.: 1990–1995 | 2000–;
 - *data* v citacích elektronických zdrojů:
 - uváděna pomocí číselných hodnot nebo v kombinaci se slovním označením měsíce (v případě potřeby je možno doplnit i čas);
 - v rámci zápisu pouze pomocí číselných hodnot je používán formát dle normy ISO 8601, tj. RRRR-MM-DD (rok-měsíc-den);
 - *datum publikování*. Není-li známo přesně, lze použít údaj o copyrightu, např.: c 2011 | © 2011 nebo předpokládaný rok v hranatých závorkách, např.: [2011]. Pozn.: v případě více uvedených dat publikování je třeba zapsat všechny, např.: 2010, reprint 2011 | 2010, © 2011;
 - *datum aktualizace/revize*. Pro odlišení se uvádí s doprovodným textem př.: poslední revize 1. ledna 2011 | poslední aktualizace 2011-01-01 | poslední změna 2011-01-01 | last updated: 2001-01-01;
 - *datum citace*. Uvádí se v hranatých závorkách s doprovodným textem, např. [cit. 2011-01-01] nebo [citováno 1. ledna 2011] pozn.: jak informuje Firstová (2011, s. 16), zkratka „cit.“ je považována za ekvivalentní termín slovu „viewed“ definovanému v textu originální normy ISO 690:2010.
- **Číslování (identifikace částí) a stránkování (rozsah díla):**
 - jednotlivé části se uvádějí ve tvaru, v jakém se nacházejí v dokumentu (s výjimkou zkratky pro stranu – viz níže) a v pořadí od největšího celku k nejmenšímu (např. *svazek, číslo části, rozsah stran* apod.);
 - údaje nepotřebné k identifikaci díla je možno vynechat (např. u periodik s průběžným celoročním stránkováním není třeba uvádět konkrétní číslo v rámci daného ročníku);
 - *rozsah/počet stran* (tištěné dokumenty):
 - vždy, tj. i u cizojazyčných dokumentů je uváděna za číslovkou zkratka slova strana (s.), nikoli tedy p. (page) či pp. (pages) apod.;
 - údaj o počtu stran při citaci celého dokumentu je nepovinný a uvádí se dle normy na konci citace v hranatých závorkách; Firstová (2011, s. 13) však o tom oprávněně pochybuje, proto dané pole ani není v modelech citací uváděno;
 - pozn.: způsob povolený normou spočívající ve vynechání doprovodných termínů a odlišení jednotlivých částí typograficky z důvodu přehlednosti nepoužíváme;
 - př.: sv. 2, č. 5, s. 25–30 | vol. 10, no. 2, s. 10–14 | roč. 12, s. 278–302.
- **Edice a číslo edice:**

- obsahuje-li informační zdroj název edice, je třeba ho uvést, a to ve tvaru, v jakém se v daném dokumentu nachází, včetně případného číslování;
- př: Ohlédnutí | Sebrané spisy, sv. 1 | Introspection, vol. 3 | Moderní umění, 98.
- **Identifikátor:**
 - údaj, který jednoznačně identifikuje dané dílo;
 - standardní číslo: ISBN, ISSN, ISMN, ISRC atd.;
 - identifikátor digitálního objektu: DOI.
- **Dostupnost a přístup:**
 - u on-line zdrojů definuje jejich umístění, tj. zpravidla internetovou (URL) adresu, příp. název či typ on-line systému nebo databáze. V případě komplikované nebo dlouhé URL adresy je možno doplnit i tzv. cestu (uvozenou slovem „Path:“), tj. postup navigace ve struktuře on-line zdroje (např. názvy položek menu);
 - uvozuje se informačním textem „Dostupné z:“, avšak nekládá se do lomených ani jiných závorek!;
 - v případě nutnosti lze URL adresu na konci řádku rozdělit, a to ihned za nejbližším lomítkem;
 - př.: Dostupné z: <http://www.upol.cz> | Dostupné z: MedlinePlus;
 - pozn.: norma explicitně neudává metody definování přístupu u off-line elektronických zdrojů (např. sborníků na CD-ROM), nicméně analogicky lze dovodit užití podobného přístupu jako u online zdrojů, příp. je možno tuto informaci uvést v poznámce.
- **Další informace:**
 - dle normy mohou být v bibliografické citaci uvedeny na jakémkoli vhodném místě, nicméně ve formě *poznámek* se uvádějí až na konci celé citace;
 - př.: Interní materiál katedry;
 - norma umožňuje vkládat do citací i tzv. *lokaci*, tj. fyzické umístění a označení dokumentu, který má jen omezený počet exemplářů (např. vzácné staré tisky). Uvozuje se předložkou „At:“, resp. „V:“ a umísťuje se na konec citace před případnými poznámkami. V níže uváděných citačních modelech však není tato poměrně specifická informace z důvodu přehlednosti záměrně uváděna;
 - př.: At: Národní knihovna ČR, Oddělení rukopisů a starých tisků. Sig. 12345.

Odkazy na citace v textu a soupis bibliografických citací

Norma definuje tři metody (systémy) zápisu odkazů na dokumenty v rámci textu:

1. Systém jména a data (harvardský systém)
2. Metoda číselného odkazu (číselný systém)
3. Metoda průběžných poznámek

Pro tvorbu elektronických studijních textů v rámci LMS systému je nejvhodnější první metoda.

Druhá totiž využívá odkazů ve formě pořadového čísla dokumentu dle soupisu bibliografických citací. Toto číslo je uzavřeno v závorce a příp. doplněno číslem strany. V LMS systému však nejsou strany používány a navíc vzhledem k členění na vzájemně kombinovatelné kapitoly by i aplikace pořadových čísel byla problematická.

Třetí zpravidla pracuje s poznámkami pod čarou na konci stránek, což je ovšem v LMS systému problematické, neboť texty jsou na obrazovce zobrazovány po celých kapitolách (odpovídajících rozsahu několika tištěných stránek). Poznámky pod čarou by proto fakticky nebyly umístěny na konci stránek, ale až na konci celé kapitoly.

Systém jména a data (harvardský systém)

- V textu je na požadovaném místě v kulaté závorce uváděn odkaz složený ze jména tvůrce (není-li znám, lze místo něj použít zkratku „Anon“), a dále roku vydání dokumentu, v případě potřeby i čísel stran. Vyskytují-li se jména tvůrce či tvůrců přirozeně v textu, není třeba je do odkazu znovu uvádět. Jméno tvůrce a rok vydání norma nijak neodděluje, nicméně jak Biernátová se Skůpou (2011, s. 19), tak i Firstová (2011, s. 28) používají oddělení čárkou.
- Norma explicitně nedefinuje tvorbu odkazu v případě více tvůrců jednoho dokumentu. Vzhledem k tomu, že Harvardský systém je metodou de facto založenou na prvním údaji z bibliografické citace, dá se předpokládat, že uvedení prvního (nejvýznamnějšího) tvůrce by mělo vyhovět (samozřejmě pouze v případě, kdy nehrozí záměna s jiným dokumentem daného autora). V případě více autorů je možno též použít dodatek „et al.“.
- Má-li více dokumentů shodného tvůrce i rok vydání, odliší se pomocí indexů – malých písmen abecedy uváděných bezprostředně za rokem vydání. Stejný postup se použije i v soupisu bibliografických citací.
- Soupis bibliografických citací je uspořádán abecedně (dle níže definovaných pravidel), dále uváděné modely citací je však nutno mírně modifikovat, a to doplněním roku vydání (a v případě jeho shody i písmenným indexem) bezprostředně za jméno tvůrce. Na původní pozici se pak rok vydání již *neuvádí* (výjimkou je případ, kdy je známo přesnější určení data).
- Příklad odkazů v textu: Autor uvádí jednak obecnou definici elektronické konference (Boldiš, 2004a, s. 19), a pak také její citační model včetně příkladů (Boldiš, 2004b, s. 15-16).
- Příklad modifikace v soupisu bibliografických citací:
BOLDIŠ, P. 2004a. *Bibliografické citace ... Část 1 ...*
BOLDIŠ, P. 2004b. *Bibliografické citace ... Část 2 ...*

Soupis bibliografických citací se umísťuje na konec celého textu (v našem případě na *konec každé kapitoly*) formou seznamu dle výše uváděných pravidel. Pro označení stránky se soupisem se obvykle užívá nadpis „**Použitá literatura**“. Chceme-li uvést i necitovanou literaturu, je třeba ji umístit do zvláštního seznamu (např. s nadpisem „**Doplňková literatura**“), neboť v tomto případě se neprovádí výše zmiňovaná modifikace citačních modelů!

Uspořádání abecedního soupisu bibliografických citací

Norma navrhuje řadit soupis bibliografických citací podle následujících pravidel:

- a) nejdříve citace vlastních prací autora soupisu (tzv. autocitace) a až poté ostatní citace v abecedním pořadí dle tvůrce či tvůrců;
- b) citace dokumentů, jejichž tvůrcem je jediný autor se uvádějí před citacemi prací, v nichž je tento autor sice na prvním místě, avšak dále jsou uvedeni i jiní autoři;
- c) více citací děl stejného autora se řadí chronologicky od nejstaršího dokumentu;
- d) citace děl více tvůrců, která mají shodného prvního autora, se řadí chronologicky;
- e) názvy institucí (korporací) se řadí abecedně (dle prvního významového slova názvu).

Příklad aplikace pravidel b, c a d:

SVOBODA, P. 2010 ...

SVOBODA, P. et al. 2011 ...

SVOBODA, P.; DVOŘÁK, K. 2008 ...

SVOBODA, P.; DVOŘÁK, K. 2009 ...

Typy citací v textu

Jak připomíná Frömel (2002, s. 58), rozlišujeme *citaci ze zdrojů* (tj. přímý odkaz na citaci s převzatým textem) a *citaci zdrojů* (odkaz na citaci bez převzatého textu). Oba typy pochopitelně musí odkazovat na originální zdroj, tj. primární pramen. Ve zcela výjimečných případech je však možno připustit i tzv. *sekundární citaci*, tedy převzetí celé citace z jiného díla (tj. bez znalosti originálu).

Citace ze zdrojů (odkaz na citace s převzatým textem, přímá citace)

Tento typ spočívá v přesném (doslovném) citování příslušné části textu originálního díla, což je zdůrazněno uzavřením daného textu do uvozovek (doporučeno je i použití kurzívy). Pro vynechání části originálního textu je možno využít tzv. výpustek (...), jinak však je třeba citovat naprosto přesně. Pouze v případě, že se v originálu vyskytuje nějaký jazykový nedostatek, je možné na něj upozornit výrazem „(sic)“. Odkaz na příslušný dokument by měl obsahovat i číslo strany, ze které je přímo citováno.

Př.: „*Citační etika vyžaduje, aby autor zveřejnil ... prameny*“, upozorňuje Boldiš (2004a, s. 5). Boldiš (2004b, s. 12) k tomu dále uvádí: „*Problematické je získávání údaj (sic) u elektronických dokumentů*“.

Pozn.: Frömel (2002, s. 58) užití uvozovek doporučuje pouze pro kratší úryvky – na texty delší než 40 slov aplikuje tzv. *blokovou citaci*, tj. uvedení do samostatného odstavce, který je zleva kompletně (tj. na všech řádcích) odsazen. U elektronických studijních textů však tato metoda naráží na určité technické obtíže a je proto nutné její užití důkladně zvážit.

Citace zdrojů (odkaz na citace bez převzatého textu, nepřímá citace)

Tento typ je založen na parafrázování ideí uvedených v originálním textu, tj. bez jeho přesného přebírání. Ačkoliv Frömel (2002, s. 60) v tomto případě trvá u odkazu na dokument pouze na uvádění prvního údaje a data, použití čísla strany obsahující dané myšlenky může být někdy smysluplné. Zabývá-li se příslušným problémem více prací, lze je nepřímou **citovat současně**. Ačkoliv to norma výslovně nestanovuje, lze vycházet z doporučení Frömela (2002, s. 60), který pořadí těchto prací odvozuje z jejich pozice v soupisu bibliografických citací, příp. je na prvním místě uvedena tzv. *hlavní citace*, po které následuje fráze typu „viz také“, „srov.“ apod. V případě uvádění více odkazů v závorce je pro oddělování užit středník.

Př.: Boldiš (2004b) zvažuje, jakým způsobem citovat e-mail. Příjmení autora se uvádí velkými písmeny (Boldiš, 2004a; viz také Kimlička, 2004; Bratková, 2008).

Sekundární (převzatá) citace

Jak zdůrazňuje Boldiš (2004, s. 5), citovat je třeba výhradně z primárních pramenů, a to především z důvodu vyvarování se nepřesností způsobených přejímáním citací. Pokud však neexistuje jiná možnost (např. v případě historických nebo jinak nedostupných dokumentů) a citace je převzata z jiného (tzv. sekundárního) díla, je nutno, jak poukazuje Frömel (2002, s. 61), na tento fakt upozornit. Vhodnou formou je např. užití předložek „podle“ či „dle“ a uvedení odkazu na sekundární dílo, příp. jeho umístění do závorky s doplněním částice „in“.

Z výše uvedeného tedy plyne, že do soupisu bibliografických citací se uvádí vždy pouze sekundární dílo, nikoli originální (tj. nedostupný) zdroj!

Př.: Šesták dle Frömela (2002, s. 60) zdůrazňuje: „Citování podle (na síti finančně nenáročného) abstraktu je povrchní, protože opomíjí kvantitativní zjištění a jejich statistickou průkaznost, neumožňuje zopakovat pokusy, bez přečtení diskuse často uniká význam objevu apod.“. Šesták (in Frömel, 2002) upozorňuje na nebezpečí povrchnosti při citování podle abstraktu.

Modely bibliografických citací

V následujícím textu je uvedeno sedm nejpoužívanějších modelů bibliografických citací tištěných i elektronických zdrojů. V případě potřeby modelu bibliografické citace pro méně užívané zdroje je možno použít zmiňované práce zabývající se touto problematikou podrobněji, příp. nahlédnout přímo do textu normy.

Povinná pole jednotlivých modelů jsou vyznačena podtržením, částečně povinná přerušovaným podtržením (jsou-li však povinné informace nezjistitelné, tak se pochopitelně neuvádějí). Za názvem každého modelu jak pak uveden informativní odkaz na jeho původní zdroj či zdroje a na závěr je vždy uveden konkrétní příklad (v rámečku).

1. Monografická publikace (Biernátová, 2011, s. 6; Firstová, 2011, s. 33)

Tvůrce. Název: podnázev. Vedlejší název. Vydání. Vedlejší tvůrce. Místo vydání: Nakladatel, rok vydání. Edice, číslo edice. Identifikátor. Poznámky.

DÄNIKEN, E. von. <i>Prorok minulosti: riskantní myšlenky o všudypřítomnosti mimozemšťanů</i> . Přeložil Rudolf ŘEŽÁBEK. Praha: Naše vojsko, 1994. Fakta a svědectví, sv. 119. ISBN 80-206-0434-0. [220 s.].

Pozn.:

- o norma nedefinuje model citace pro části a stati v monografiích, nicméně pro upřesnění lokace daných částí či statí lze použít pole „Poznámky“.

2. Příspěvky v monografických publikacích (Biernátová, 2011, s. 6; Firstová, 2011, s. 34)

Tvůrce příspěvku. Název příspěvku: podnázev. In: Tvůrce zdrojového dokumentu. Název zdrojového dokumentu: podnázev. Vedlejší název. Vydání. Vedlejší tvůrce zdrojového dokumentu. Místo vydání: Nakladatel, rok vydání, číslování zdrojového dokumentu, stránkování příspěvku, edice, číslo edice. Identifikátor. Poznámky.

Pozn.:

- o částice „In:“ odděluje údaj o zdrojovém dokumentu od předcházejících údajů;
- o model se nejvíce užívá u příspěvků ve sborníku a dále v případě tzv. vědecké monografie, kdy jednotlivé kapitoly (tj. de facto příspěvky) mají různé autory (ti jsou obvykle uváděni v obsahu).

NOVOTNÁ, D. Šest let výuky oboru knihovnické a informační systémy a služby... In: <i>Knihovny současnosti 2010: sborník z 18. konference, konané ve dnech</i>
--

14.–16. září 2010 v Seči u Chrudimi. Ostrava: Sdružení knihoven ČR, 2010, s. 168–173.
ISBN 978-80-86249-59-9.

3. Příspěvek (článek) v seriálové publikaci (Biernátová, 2011, s. 6; Firstová, 2011, s. 35)

Tvůrce příspěvku. Název příspěvku: podnázev. Název zdrojového dokumentu: podnázev.
Vedlejší název. Vydání. Místo vydání: Nakladatel, rok vydání, číslování zdrojového dokumentu, stránkování příspěvku. Identifikátor. Poznámky.

Pozn.:

- o označení vydání je povinné, pouze pokud toto existuje;
- o jak podotýká Biernátová (2011, s. 6), norma uvádí nakladatelské údaje jako povinné, pro identifikaci zdrojového dokumentu však nejsou důležité, tudíž je lze vynechat.

SVOBODOVÁ, K. Genderové aspekty stárnutí: rodina a péče o seniory. *Demografie*. 2006, roč. 48, č. 4, s. 256–261. ISSN 0011-8265.

4. Elektronický dokument, webové sídlo (Biernátová, 2011, s. 6–7; Firstová, 2011, s. 37, 39)

Tvůrce. Název: podnázev. Vedlejší název [Typ média]. Vydání. Vedlejší tvůrce. Místo vydání: Nakladatel, datum publikování, datum aktualizace/revize [Datum citace]. Edice, číslo edice. Identifikátor. Dostupnost a přístup. Poznámky.

Pozn.:

- o pojmem webové sídlo (website) je myšlen soubor webových stránek a dalších souborů tvořících určitý celek (např. internetový portál nebo webové stránky instituce);
- o označení vydání je povinné, pouze pokud toto existuje;
- o datum aktualizace/revize, datum citace a dostupnost a přístup jsou povinné jen u on-line dokumentů.

ČAPEK, K. *Válka s mloky* [online]. 20. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1981 [cit. 2011-09-20]. Spisy, sv. 9. Dostupné z: http://web2.mlp.cz/koweb/00/03/34/75/66/valka_s_mloky.pdf. Rovněž dostupné v html, rtf, txt, pdb, prc a epub.

5. Příspěvek v elektronickém sborníku nebo na webovém sídle (Biernátová, 2011, s. 7; Firstová, 2011, s. 40)

Tvůrce příspěvku. Název příspěvku: podnázev. In: Tvůrce zdrojového dokumentu. Název zdrojového dokumentu: podnázev. Vedlejší název [Typ média]. Vydání. Vedlejší tvůrce zdrojového dokumentu. Místo vydání: Nakladatel, rok vydání, číslování zdrojového dokumentu, stránkování příspěvku, datum aktualizace/revize [Datum citace]. Edice, číslo edice. Identifikátor. Dostupnost a přístup. Poznámky.

Pozn.:

- o částice „In:“ odděluje údaj o zdrojovém dokumentu od předcházejících údajů;
- o v případě webového sídla je zdrojovým dokumentem právě toto sídlo;
- o datum aktualizace/revize, datum citace a dostupnost a přístup jsou povinné pouze u on-line dokumentů.

DUDEK, P. Řízení zpravodajského systému ve skupině Unipetrol. In: *INSOURCE 2008: konference o profesionálních informačních zdrojích, Praha 5. – 6. února 2008: sborník příspěvků konference* [online]. Praha: Albertina icome Praha, 2008 [cit. 2008-12-22]. Dostupné z: <http://www.insource.cz/pdf/2008/dudek-petr2.pdf>.

6. Příspěvek (článek) v elektronickém seriálu (Biernátová, 2011, s. 6; Firstová, 2011, s. 38)

Tvůrce příspěvku. Název příspěvku: podnázev. Název zdrojového dokumentu: podnázev. Vedlejší název. [Typ média]. Vydání. Místo vydání: Nakladatel, rok vydání, číslování zdrojového dokumentu, stránkování příspěvku [Datum citace]. Identifikátor. Dostupnost a přístup. Poznámky.

Pozn.:

- o označení vydání je povinné, pouze pokud toto existuje;
- o jak podotýká Biernátová (2011, s. 6), norma uvádí nakladatelské údaje jako povinné, pro identifikaci zdrojového dokumentu však nejsou důležité, tudíž je lze vynechat;
- o datum citace a dostupnost a přístup jsou povinné jen u on-line dokumentů.

KNOPOVÁ, M. Bezpečnost dat v informačních systémech. *Ikaros* [online]. 2011, roč. 15, č. 6 [cit. 2011-09-20]. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <http://www.ikaros.cz/node/6946>.

7. Individuální webová stránka na webovém sídle (Biernátová, 2011, s. 7; Firstová, 2011, s. 39)

Tvůrce webového sídla. Název webové stránky. Název webového sídla: podnázev. Vedlejší název [online]. Vedlejší tvůrce. Místo vydání: Nakladatel, datum publikování, datum aktualizace/revize [Datum citace]. Identifikátor. Dostupnost a přístup. Poznámky.

INTERNET PROJEKT. Hodnocení výzkumu a vývoje. *Výzkum a vývoj v ČR* [online]. [Praha]: Rada pro výzkum, vývoj a inovace, ©2011, poslední změna 2011-05-12 8:31 [cit. 2011-09-20]. Dostupné z: <http://www.vyzkum.cz/FrontClanek.aspx?idsekce=18748>.

Použitá literatura

1. Anon. 2011. *ČSN ISO 690. Informace a dokumentace – Pravidla pro bibliografické odkazy a citace informačních zdrojů*. Praha: Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví. Třídící znak 01 0197.
2. BIERNÁTOVÁ, O.; SKŮPA, J. 2011. *Bibliografické odkazy a citace dokumentů: dle ČSN ISO 690 (01 0197) platné od 1. dubna 2011* [online]. Brno, 2. září 2011 [cit. 2011-09-20]. Dostupné z: <http://www.citace.com/soubory/csniso690-interpretace.pdf>.
3. BOLDIŠ, P. 2004. *Bibliografické citace dokumentů podle ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2: Část 1 – Citace: metodika a obecná pravidla* [online]. Verze 3.3. c1999–2004, poslední aktualizace 2004-11-11 [cit. 2011-01-15]. Dostupné z: <http://www.boldis.cz/citace/citace1.pdf>.
4. FIRSTOVÁ, Z. 2011. *Nová norma ČSN ISO 690: pravidla pro bibliografické odkazy a citace informačních zdrojů* [online]. Verze 0.10. [Plzeň]: Univerzitní knihovna ZČU v Plzni,

21. září 2011 14:16 [cit. 2011-09-20]. Dostupné z:

<https://sites.google.com/site/novaiso690/home/>

[Bibliografické citace odkazů podlenové normy ISO 690 komentované.pdf](#). Verze s komentáři.

5. FRÖMEL, K. 2002. *Kompendium psaní a publikování v kinantropologii*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. Fakulta tělesné kultury. ISBN 80-244-0514-8.